

پذیرش FATF و تفوق دیپلماتیک در اقتصاد

سهندا یانالی
روزنامه‌نگار

دیپلماسی اقتصادی یکی از کلیدواژه‌هایی بود که نزدیکان ابراهیم رئیسی در دوران کارزار انتخاباتی امسال همواره بر آن تاکید داشته و هیچ فرصتی را برای تبیین نظرات خود در باب لزوم توسعه گفت‌وگوهای دیپلماسی اقتصادی در امر سیاست‌گذاری خارجی از دست نمی‌دادند. حال که ابراهیم رئیسی سکان هدایت دولت سیزدهم را در دست دارد، بسیاری از کارشناسان مدافع و منتقد کابینه وی معتقدند برای حل مشکلات کشور کلیدی‌ترین گزینه به کار بستن مدل تعاملی در زمینه روابط بین‌الملل است زیرا بسیاری از معضلات اقتصادی امروز ایران ریشه در محدودیت‌هایی دارد که در پی تنش‌های دیپلماتیک با غربی‌ها و برخی کشورهای منطقه سر برآورده‌اند. از همین رو، بسیاری از اقتصاددانان نسخه تنش‌زدایی با هدف برقراری روابط دیپلماتیک و به دنبال آن اقتصادی با سایر کشورها را پیشنهاد کرده و معتقدند هر دولتی که بر سر کار باشد موظف به تلاش برای رفع تحریم‌ها و مواعنی است که منجر به متوقف شدن چرخ توسعه همه‌جانبه و پایدار در ایران شده است.

موضع‌گیری‌های کابینه سیزدهم در زمینه روابط خارجی موجب ابهام‌آفرینی در فضای سیاسی و اقتصادی کشور شده، زیرا به اعتقاد متخصصان تیم تازه‌وارد به دفتر وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران رویکردی کاملا متفاوت با آنچه پیش‌تر شاهد بودیم دارد و به نظر می‌رسد اهمیت چندانی برای پروتکل‌های دیپلماتیک قائل نیست چراکه در برخی موارد شاهد واکنش‌هایی از سوی مسئولان نهاد دیپلماسی دولت بوده‌ایم که حاکی از بی‌تفاوتی نسبت به اصول و پروتکل‌های روابط خارجی است. حال این تردید در ذهن اقتصاددانان کشور به وجود آمده که آیا رافع تحریم‌ها از طریق تعامل و گفت‌وگو با جهان میسر خواهد بود یا اینکه رئیس دولت برنامه دیگری دارد که با اجرای آن دیگر نیازی به از میان برداشتن مانع بزرگی به نام تحریم نخواهد بود؟

با توجه به سیگنال‌هایی که در چند روز گذشته مشاهده شد، به نظر می‌رسد سفر رافائل گروسبی به تهران ابهامات کارشناسان روابط بین‌الملل نسبت به رفتار و خط‌مشی دولت سیزدهم در عرصه دیپلماتیک را تا حد زیادی برطرف کرده است. خلاف آنچه تصور می‌شد دولت سیزدهم با موضع‌گیری منطقی و معقول در قبال درخواست‌های آژانس انرژی اتمی زمینه را برای از سر گرفتن مذاکرات با این نهاد بین‌المللی فراهم کرده؛ به گونه‌ای که احتمال سفر محمداسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران به وین در روزهای پیش رو با هدف کلید زدن فصل جدیدی از مذاکرات اتمی تقویت شده است. موضع‌گیری دولت در این زمینه باوجود جزئی و محدود بودن آن تا امروز توانسته خیال عده زیادی از کارشناسان و ناظران فضای سیاسی ایران را نسبت به قصد دولت در زمینه نحوه مواجهه با مشکل تحریم آسوده کند.

از طرفی هم به باور بسیاری از متخصصان، بهترین و کم‌هزینه‌ترین راه‌حل مشکل کاهش کم‌سابقه سطح منابع ارزی، رفع تحریم‌ها و موانع بر سر راه برقراری روابط بانکی است؛ مواعنی که به باور کارشناسان هیچ ارتباطی به تحریم‌ها نداشت و اگر برخی تصمیم‌سازان داخل کشور، دست از واکنش‌های مخاصمه‌برانگیز جناحی برمی‌داشتند، امروز شاهد برخی مشکلات اقتصادی در ایران نبودیم. در این میان به‌عنوان مثال، می‌توان به موضوع FATF و قرار گرفتن نام ایران در فهرست سیاه گروه اقدام مالی اشاره کرد که در پی نپذیرفتن لوایح FATF از سوی ایران رقم خورد. برخی هم بر این باورند که با توجه به ترکیب کابینه سیزدهم و انتصاب محسن رضایی به‌عنوان معاون اقتصادی رئیس جمهوری، ممکن است چشم‌انداز چندان روشنی برای خروج ایران از این فهرست وجود نداشته باشد. برخی از کارشناسان نیز معتقدند با فرض محقق شدن این سناریو به نظر می‌رسد تاکنون ارز برای کشور نسبت به گذشته دشوارتر شود. در همین حال، مواضع دیپلماتیک دولت نیز با توجه به تغییر مدیران کلیدی در نهاد دیپلماسی تغییرات اساسی یافته و چشم‌انداز روابط اقتصادی و سیاسی ایران با سایر کشورها هنوز روشن بیان نشده است.

گفت‌وگو

یک فعال معدنی در گفت‌وگو با سمنار:

نبود اطلاعات شفاف، تجارت خارجی را دشوار می‌کند

ملیکا انصاری
editor@smtnews.ir

تجارت با جهان و تعاملات اقتصادی بین‌المللی همواره از مباحثی است که به عقیده کارشناسان و فعالان این عرصه، از عوامل مورد نیاز برای دستیابی به توسعه است. تعامل با جهان می‌تواند گشایشی در جهت ارتقای اقتصادی بنگاه‌های تولیدی به‌ویژه در بخش معدن و صنایع معدنی باشد و از این رو، نباید به‌سادگی از کنار هرگونه چالش و نوسان در این مسیر به‌راحتی رد شد. معادن کشور ما به دلیل دارا بودن ظرفیت‌های متعدد و بسیار مناسب هم از نظر تنوع مواد معدنی و هم میزان ذخایر موجود، توانایی آن را دارند تا ایران را در بازارهای جهانی تبدیل به یک عضو ثابت و تعیین‌کننده در معاملات بین‌المللی این حوزه کنند. به همین دلیل بررسی مشکلات موجود در مرادوات تجاری بخش معدن و عواملی که از سد حضور فعالان معدنی در بازارهای جهانی شده حائز اهمیت است. در این گزارش سمنار با آیدین زینال‌زاده، کارشناس و فعال معدنی درباره دغدغه تعامل با جهان در بخش معدن گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید:

براساس آمار منتشرشده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت، طی سال ۱۳۹۹، افزون‌بر ۵۵ میلیون تن از انواع محصولات معدنی و صنایع معدنی صادر شده که تراز تجاری بخش معدن کشور را مثبت ارزیابی می‌کند. به گزارش ایسنا، طی یک سال ۱۳۹۹، ۵۵ میلیون و ۱۲۴ هزار و ۴۹۱ تن انواع

محصولات معدنی و صنایع معدنی صادر شده که بر این اساس، تراز مثبت تجاری ۴ میلیارد و ۲۷۱ میلیون و ۷۰۰ هزار دلاری بخش معدن و صنایع معدنی ایران در سالی که گذشت اعلام شده است. البته گفتنی است این میزان صادرات در سال ۱۳۹۹، نسبت به سال ۱۳۹۸، ۱۳۹۸ افت ۲۱ درصدی داشته است. همچنین به

اگر به دنبال آنالیز تخصصی از آمار و گزارش هر نوع ماده معدنی بگردیم، هیچ مرجع کاملی برای اطلاعات کیفی مواد معدنی وجود ندارد. این کاستی‌ها و نقایص اطلاعاتی از مهم‌ترین مواردی است که راه را برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی سد کرده و حتی سرمایه‌گذاران داخلی نیز رغبتی برای ورود به فعالیت‌های بخش معدن ندارند. از این رو، می‌توان گفت اگر خواهان توسعه زیرساخت‌های تکنولوژیکی و نرم‌افزاری حوزه معدن و صنایع معدنی هستیم، باید بانک‌های اطلاعاتی ناقص، بی‌دلیل محرمانه و غیرقابل استفاده را تکمیل کرده و راه را برای ورود سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی باز کنیم.

● **غیر از بحث ورود سرمایه‌گذاران، تعامل و مرادوات تجاری با سایر کشورها نیز مسئله مهمی به شمار می‌رود. آیا تحریم‌ها را می‌توانیم یکی از عوامل تاثیرگذار بر تعاملات جهانی بخش معدن و صنایع معدنی کشور بدانیم؟**

ارتباطات تجاری و گسترش روابط اقتصادی با جهان نیازمند ارتباط سیستم‌های مالی نظام‌مند با سایر کشورها است. وقتی این ارتباط به هر دلیلی دارای مشکل و مسدود باشد، در قدم نخست پرداخت، دریافت و گردش مالی نیز قطع خواهد شد. در این شرایط خرید یا فروش هر کالایی تقریباً غیرممکن خواهد بود.

تحریم‌های اقتصادی بر ایران نیز باعث مسدود شدن راه‌های ارتباطی مالی با سایر کشورها شدند و این یکی از چالش‌های مهم به شمار می‌رفت. اما برخی از معدنکاران راهکارهایی برای دور زدن تحریم‌ها در این مدت در نظر گرفته و از طریق راه‌های ارتباطی ویژه‌ای موفق به انجام برخی تعاملات و تبادلات از جمله خرید تجهیزات شدند. به‌طور معمول در چنین شرایطی فروشندگان و طرفین خارجی این معاملات تاکید دارند هیچ ردی از آنها وجود نداشته باشد تا در ادامه مشمول تحریم‌های بین‌المللی نشوند. اما مشکل از جایی شروع می‌شود که کالای خریداری شده به گمرک ایران رسیده و نهادهای دولتی اصرار دارند تا مبدأ ورود آن کالا مشخص باشد.

در این شرایط فعال و سرمایه‌گذار اقتصادی معدنی در میان تحریم‌های خارجی و تحریم‌های داخلی زیر فشار زیاد قرار می‌گیرند. به همین دلیل می‌توان گفت تحریم‌های خارجی بر روند فعالیت‌های بخش معدن تاثیر منفی گذاشته‌اند اما آسیب تحریم‌های داخلی نیز فعالان معدنی را با چالش‌های متعدد و گسترده‌ای مواجه کرده است.

سیاست‌گذاران داخلی و مدیران نهادهای دولتی متولی بخش معدن باید به جای ایجاد فشار حداکثری به معدنکاران، از خلاقیت و تلاش آنها برای توسعه این حوزه حمایت کنند.

نقل از ایرنا، برپایه اطلاعات گمرک جمهوری اسلامی ایران حجم تجارت خارجی کشور در ۵ ماه نخست امسال به ۲۴ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار رسید که در این مدت ۵۲ میلیون تن انواع کالا صادر شد. آمارهای مورد بررسی نشان می‌دهد در ۵ ماه امسال بیش از ۳ میلیون تن زنجیره فولاد و محصولات فولادی مرتبط،

● **به تلاش معدنکاران در راستای تحقق توسعه بخش معدن اشاره کردید. به نظر شما می‌توان به ظرفیت‌های بخش معدن و فعالان آن برای رونق در این حوزه تکیه کرد؟**

غیرقابل انکار است که بخش‌های مختلف تولیدی و اقتصادی کشور ما از ظرفیت‌های متعددی برخوردار بوده و از تمامی آنها باید در جهت ارتقا و پیشرفت استفاده کرد. بسترهای موجود در تربیت نیروی انسانی، وضع قوانین و مقررات تسهیلگرانه، جریان‌سازی برای هدایت سرمایه‌های سرگردان به حوزه‌های تولیدی با پیش گرفتن مسیر درست برای حداکثر بهره‌وری همه جزو توانمندی‌های داخلی در راستای توسعه معدنی به شمار می‌روند. اما باید درنظر داشت ضعف در وجود تجهیزات و ماشین‌آلات مناسب در فعالیت‌های معدنی، تک‌تک حلقه‌های وابسته به آن را تحت تاثیر قرار خواهد داد.

مباحث مرتبط با زمین‌شناسی، اکتشاف، بهره‌برداری، فرآوری، تولید محصولات نهایی و بازرگانی همه به‌عنوان زنجیره‌های حوزه معدن و صنایع معدنی متأثر از نبود فناوری مناسب، آسیب خواهند دید. تولیدکنندگان ایرانی شاید در تولید ماشین‌آلات راه‌سازی امکان پیشرفت داشته باشند اما روند تولید تجهیزات معدنی کاملاً متفاوت است. با وجود این، متأسفانه در سیاست‌گذاری‌ها، ماشین‌آلات راه‌سازی و معدنی یکسان در نظر گرفته می‌شوند و این یک ضعف مدیریتی است. در بسیاری از معادن بکارگیری ماشین‌آلات راه‌سازی به جای ماشین‌آلات معدنی نتیجه‌ای جز کاهش مداوم راندمان و در نهایت فرسودگی ناوگان موجود و تعطیلی معادن نخواهد داشت. البته باید این نکته را نیز یادآور شد که نه‌تنها ایران بلکه بسیاری از کشورهای جهان نیز شرایط مشابهی با ما دارند زیرا بخش عمده تجهیزات اکتشافی، معدنی و فرآوری تنها توسط شرکت‌های انگشت‌شماری در دنیا تولید می‌شوند. از این رو، نباید انتظار داشته باشیم تمامی کشورها به‌راحتی تجهیزات معدنی خود را تولید می‌شوند. در داخل مرزهای خود بومی‌سازی کرده و بتوانند خط تولید آن را برای خود راه‌اندازی کنند. این موضوع از جمله دلایلی است که نیاز ما به تعامل با جهان و واردات فناوری را بیش از پیش نمایان می‌کند.

● **غیر از مباحث وارداتی، افزایش تحریم‌ها چه تاثیری بر صادرات بخش معدن گذاشت؟**

همان‌طور که پیش‌تر به آن اشاره کردم، مرادوات مالی بین‌المللی به‌شدت تحت تاثیر تحریم‌ها قرار دارند و در تبادلات بانکی دچار مشکل هستیم. همچنین در حوزه صادرات کامودیتی‌های معدنی نیز درگیر چالش شدیم؛ البته باید تحریم‌های داخلی سختگیرانه را عامل اصلی کاهش صادرات این مواد معدنی معرفی

به ارزش افزون‌بر یک میلیارد و ۱۱۸ میلیون دلار به بازارهای هدف صادر شد. حجم صادرات بخش معدن و صنایع معدنی در دوره این گزارش به رقم بیش از ۱۵ میلیون و ۶۹۹ هزار تن رسید که در سرفصل «سایر معدن و صنایع معدنی» با رقم ۳ میلیون و ۴۶۶ هزار تن بیشترین حجم را به خود اختصاص داد.

کنیم. در حوزه بازرگانی خارجی یعنی صادرات مواد معدنی وقتی صحبت به میان می‌آید، اغلب اقبالش مختلف چه اقتصادی و چه سیاسی در کشور بحث خام‌فروشی را مطرح کرده و از آن گلایه می‌کنند. از این رو، حتی اگر تحریم‌های ظالمانه خارجی برای ایران وجود نداشته باشد، این تفکر و تحریم‌های داخلی مانع حضور حوزه معدن و صنایع معدنی کشور در بازارهای مطرح بین‌المللی می‌شود.

● **امروزه بسیاری از مباحث پیرو کم بودن سهم بخش معدن در صادرات نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی مطرح می‌شود. به نظر شما می‌توانیم کم‌رنگ بودن صادرات در بخش معدن را متأثر از افزایش تحریم‌ها بدانیم؟ به عبارتی بخش معدنی ما ظرفیت لازم برای حضور گسترده در بازارهای جهانی را دارد؟**

کم‌رنگ بودن حضور معادن در بحث‌های صادراتی را نمی‌توان به کم‌ظرفیت بودن بخش معدنی کشور مرتبط دانست چراکه اگر نگاهی به رتبه‌بندی ذخایر مواد معدنی موجود در ایران بیندازیم، خواهیم دید که در جایگاه دهم جهان ایستاده‌ایم. اما رتبه و سهم قابل‌قبولی در بازارهای بین‌المللی کالا‌های معدنی نداریم. این به آن معناست که ما ظرفیت مورد نیاز برای قرارگیری در بین کشورهای برتر دنیا در بازارهای جهانی را داریم اما سیاست‌های ما تا حدی اشتباه بوده که این جایگاه درعرصه‌های بین‌المللی را از دست داده‌ایم. از جمله این رویکردها می‌توان به قوانین موجود در بخش معدن اشاره کرد. متأسفانه قوانین مرتبط به معدنکاری در کشور ما تنبیهی و تکلیفی هستند؛ در صورتی که با فعال اقتصادی و بنگاه تولیدی که در جهت توسعه و اشتغال پایدار در حرکت است، نباید با دید اجبار و تنبیه رفتار کرد. تا زمانی که دیدگاه دولت و نهادهای متولی این بخش به معدنکاری، تنبیهی و محدود بوده و تنها رویکردی به‌شعاری وجود داشته باشد، معدنکاری نیز تحت تاثیر تحریم‌های خارجی و به‌ویژه تحریم‌های داخلی جایگاه واقعی خود را نه‌تنها در تولید ناخالص داخلی، بلکه در اشتغالزایی، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و درآمدهای ارزی پیدا نخواهد کرد.

● **مسئله پایانی**
مشا‌رکت با جهان، قواعد و شرایط خود را می‌طلبد تا با رعایت آنها هیچ یک از طرفین دچار زیان نشده و سودآوری نتیجه این همکاری شود. بنابر نظر کارشناسان و فعالان معدنی، وجود قوانین و مقررات محدودیت‌آفرین سبب شده تا فعالان خارجی معادن کشور ما را فضای مناسب و امنی برای سرمایه‌های خود نبینند.

امیدواریم تا با رفع این‌گونه مشکلات، راه تعامل ایران با جهان هموارتر شود.

اجرای بیش از ۱۰ میلیارد دلار پروژه توسعه‌ای در ایمیدرو

هفتم توسعه که به‌زودی در دستور کار دولت قرار می‌گیرد، از دیگر برنامه‌های ایمیدرو است. صیباغ ادامه داد: ایمیدرو برای تأمین مواد اولیه صنایع خودرو از جمله تولید ورق‌های عریض و کیفی در نورد ۲ فولاد مبارکه و حتی لوله ترمز که از خارج وارد می‌شد تفاهمنامه‌هایی با خودروسازان به امضا رساند.

وی با اشاره به اینکه در صنعت مس با مازاد ظرفیت کاتد روبه‌رو هستیم، گفت: با توجه به اینکه دولت قرار است در برنامه هفتم ساخت خودروهای برقی را در دستور کار قرار دهد، مصرف مس در داخل افزایش می‌یابد به همین دلیل ایمیدرو به دنبال شناسایی ظرفیت‌های جدید مس است. این مقام مسئول خاطر‌نشان کرد: در زمینه تولید دیگر

ایمیدرو در ۳ تا ۴ سال آینده در حوزه زیرساخت‌های انرژی خواهد بود.

صیباغ گفت: به‌طور قطع اگر از تأمین زیرساخت اطمینان پیدا کنیم در کمیت می‌توان مانور بیشتری داد، تا آن زمان به سمت کیفیت خواهیم رفت که انرژی کمتری مصرف می‌کند و ارزش افزوده بیشتری دارد.

مدیر اقتصادی و توسعه سرمایه‌گذاری ایمیدرو با بیان اینکه استراتژی این سازمان، نگاهی به توسعه اشتغال در پایین‌دست زنجیره معدن و صنایع معدنی دارد، اظهار کرد: بومی‌سازی، مصرف مس در حوزه افزایش می‌یابد به کمک بخش‌های تخصصی، آموزش و پژوهش برای ایجاد شرایط بهتر رشد توسعه و سرمایه‌گذاری، استفاده از توان داخلی و اجرای قانون برنامه

مدیر اقتصادی و توسعه سرمایه‌گذاری ایمیدرو گفت: واحدهای تابع ایمیدرو بیش از ۱۰ میلیارد دلار پروژه توسعه در دست اجرا دارند و به نظر می‌رسد بتوانند از منابع داخلی و بازار سرمایه، پروژه‌ها را کامل کنند.

به گزارش سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، امیر صیباغ ضمن بیان این مطلب افزود: براساس سیاست ابلاغی وزارت صنعت، معدن و تجارت، استراتژی سازمان ایمیدرو از این پس از کمیت به کیفیت سوق داده خواهد شد و به جای افزایش تناژ، تولید کیفی و ارزش افزوده خط‌کش و راهنمای ما خواهد بود.

وی اظهار کرد: کشور در حوزه زیرساخت به‌ویژه در زمینه انرژی، آب و گاز ضعیف است و بخش عمده‌ای از سرمایه‌گذاری